

TARİHSEL AÇIDAN ERGENLİK*

John Demos ve Virginia Demos**

Çev: Figen ÇOK***

Bildiğimiz anlamda ergenlik tam anlamıyla geçen yüzyılın sonlarında kabul edilmişti. 1800–1875 dönemine ait çeşitli yazılı belgelerin araştırılması, (1) sözcüğün hemen hemen hiç kullanılmadığını, (2) dönemle ve onunun karakteristik davranışlarıyla ilgili sınırlı bir ilgi olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte, 1900 dolaylarında G. Stanley Hall ve öğrencileri ergenliği yeni bir psikolojik inceleme akımının odağı yapmışlardır. Sonraki yıllarda akademik çevrelerde saygınlığını yitirdiyse de, çalışmaları geniş çaplı popüler tepkiler uyandırmıştır. Ergenliğin “keşfedilmesi”nin Amerikan yaşamında bazı geniş değişikliklerle—hepsinden önce, yeni kent ve sanayi düzeninin bir parçası olan ailenin yapısındaki değişikliklerle—ilişkisi kurulabilir.

Günümüzde ergenlik düşüncesi, insanın gelişim süreci konusunda en geniş biçimde kabul ettiğimiz ve sabitleştirdiğimiz sayıtlardan biridir. Gerçekten, çoğumuz onu bir düşünce olarak değil, bir olgu olarak görürüz. Etkisi günlük yaşamımızın sayısız alanında açıktır; gazetelerde, dergilerde ve kitaplarda; çeşitli popüler eğlence biçimlerinde; giyim ve konuşma biçimlerinde. Nedenleri ve anlamı psikologların ve sosyologların çalışmalarında tekrar tekrar analiz edilmiştir. Etkileri öğretmenler, sosyal çalışmacılar, hukukçular ve anababalar tarafından her yerde sonsuz biçimde tartışılmaktadır.

* Demos J. and Demos V., Adolescence in Historical Perspective, *Journal of Marriage and the Family*, Nov. 1969, 31, 632–638.

** John Demos Brandeis Üniversitesi Tarih Bölümü Profesörü; Virginia Demos, Harvard Üniversitesi İnsan Gelişimi Programı Doktora öğrencisi.

*** Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Araştırma Görevlisi.

Ancak bütün bunların tarihi oldukça kısadır. Ergenlik kavramı, genel olarak anlaşıldığı ve uygulandığı haliyle, ondokuzuncu yüzyılın son iki 10 yılından önce yoktu. Bazı eski tutumları ve düşünme biçimlerini içine aldığı halde, bu kavramın hemen hemen o dönemin icadı olduğu söylenebilir. Bu yazının amacı, kavramın köklerini ve gelişimini, kavramın kamuoyunun billincine yerleştiği 20. yüzyılın başlarından başlayarak betimlemek olacaktır. Ergenlik tümüyle bir Amerikan keşfi olduğundan, dikkatimizi Birleşik Devletlerdeki gelişimle sınırlayacağız.

1800-1875 dönemindeki çocuklukla ve "genç"likle ilgili bazı yaygın görüşleri kısaca belirleyerek başlayacağız; bu bilgiler iki kaynaktan gelmektedir: (1) hızla gelişen çocuk yetiştirme öğütleri literatürü ve (2) ülkenin genç insanlarına ve özellikle onların "ahlaki sorunlar"la başetmelerine yönelik çok sayıda kitap ve broşürler. Daha sonra (1890'larda başlayan) "Çocuk İncelemleri Hareketi" erkinliklerini ve özellikle ergenlik kavramının kaynağından inceleneceği psikolog G. Stanley Hall'un çalışmalarını özetleyeceğiz. Son olarak, bu çok çeşitli malzemeyi bir araya getirmek ve hepsinin üstünde ergenlik düşüncesi ile ona tepki olan toplumsal olgu arasındaki ilişkiyi açıklamak için bir varsayım önereceğiz. Ergenliğin pek çok Amerikan evinin iç yapısını etkileyen çeşitli temel değişimlerle ilgili olduğuna inandığımızdan, burada aile yaşamıyla ilgili çok sayıda soru ortaya çıkacaktır. Fakat "düşünceler" ile "olgular", ergenlik gibi büyük kültürel sayıtlar ile onların içinde geliştiği toplumsal gerçekler arasındaki bağlantı konusu oldukça karışık sorunlar ortaya koymaktadır. Bu, ailenin geçmişiyle şu ya da bu şekilde ilgili olan en ciddi çalışmanın arkasında rahatsız edici bir durum olarak gizlenir. Zorluk, tarihçilerin ulaşabileceği çeşitli yazılı malzemenin büyük bölümünü kapsayan kanıtların doğasında yatmaktadır. Bunun için ailenin değil, aileye ilişkin görüşlerin tarihini yapmak daha kolaydır.

Bu yazı böyle sorunları çözümlene iddiasında değildir; gerçekte esas olarak bu sorunları betimlemeye çalışabilir. Ancak amacımız en azından önemli ayrımları gözönünde bulundurmaktır. Çabalarımızın çoğu "düşünceler" alanına yönelikse, bunun nedeni yalnızca böyle başlamanın mantıklı görünmesidir.

Çocuk yetiştirme öğütleri literatürü, Amerikan aile tarihi için en fazla açıklayıcı ve en az kullanılan kaynaktır.¹ Bunun başlangıcı 19.

¹ Bu malzemeyle doğrudan karşılaşan yalnızca üç yayını biliyoruz; Bernard Wishy, *The Child and the Republic*, Philadelphia: Univ. of Pennsylvania Press, 1968; Robert Sunley, "Early Nineteenth-Century literature on Child-Rearing"; (in) *Childhood in Contemporary Cultures*, ed. by Margaret Mead and Martha Wolfenstein, Chicago Univ. of Chicago Press, 1955, 150-167; and Elaine V. Damis, *The History of Child Rearing Advice on America from 1800-1940*, unpublished honor's thesis, Radcliffe College, 1960.

yüzyılın erken dönemlerinde yer alabilir ve ağır bir biçimde gelişmekte ve o zamandan beri nitelik değiştirmektedir. Yaklaşık 1825'ten önce ülkede çocuk yetiştirme konusunda oldukça az sayıda kitap bulunabiliyordu ve bulunabilen bu kitaplar büyük ölçüde İngiltere'den elde ediliyordu². Genel olarak, bunların tarzı ilimliydi ve biraraya toplanmış sayısız basit ahlaki öğütlerle doluydu. Kısaca, bunlar okuyucusunun yaşamındaki hiçbir önemli gereksinime ya da soruna yönelik gibi görünmemekteydi.

1825'den sonra durum en azından bu ülke için hızla değişti. Bazıları çok sayıda basımdan geçen ve binlerce kopya satan Amerikalı yazarlarca yazılmış çocuk yetiştirme kitapları ortaya çıkmaya başladı³. Bu gelişim birkaç farklı etken nedeniyle olmuştur. İlk olarak bu gelişim, çocukluğun yaşamın farklı bir dönemi olduğu ve olgunluk yıllarıyla pek karşılaştırılmayacağı gerçeğine daha fazla ilgi duyulmasıyla ilişkiliydi. İkinci olarak, o zamanlar ülkeyi saran milliyetçiliğin geniş etkisini yansıtmıştır. Çocuk yetiştirme konusundaki İngiliz kitapları artık Amerikan koşulları için uygun kabul edilmemektedir. Son olarak, bu konudaki yeni ve otantik olarak "yerli" literatür, Amerikan aile yaşamının niteliğine ilişkin derin kaygıları yansıtmıştır⁴.

Bu kitaplardaki açık ilginin çoğu otorite sorunlarıyla ilgiliydi. Herhangi bir şekilde, hepsi aynı mesajı söylemektedir: Anababanın otoritesi çocuğun yaşamının başlarında kurulmalı ve gelişim yılları boyunca sabit bir biçimde sürdürülmelidir. En küçük çocuk bile "yoksun bırakılmış doğasından kaynaklanan ve oldukça bencil olan" bir "isteklilik" gösterir⁵. Bu katı bir itaat eğitimiyle bastırılmalıdır ya da daha sonraki

2 Örneğin Juliana Seymour, *On the Management and Education of Children*, London, 1954; ve Miss Appleton, *Early Education*, London, 1821.

3 Çocuk yetiştirme konusundaki kitapların artışına paralel olarak o zamanlar, özellikle "anneler"e yönelik yeni bir tür dergi gelişti. *Annenin Dergisi* ve *Annenin Yardımcısı* yaygın örneklerdi. Her ikisi de birkaç yıl içinde geniş bir çevre kazanmış görünmekteydi. *Dergiler*, "anne ilişkileri" hareketiyle oldukça yakın ilişkiliydi. Özellikle yerel düzeyde işleyen ve enerjilerini büyük ölçüde çocuk yetiştirme sorunlarını tartışmaya bağlayan toplumlar 1820 ve 1830'larda oldukça moda oldu. Bütün bunlar dönemi karakterize eden anneliğe -ve böylelikle- çocukluğa artan ilgiyi gösterir.

4 Bu kaygılar büyük bir karışıklık ve geniş dalgalanmalar açısından önemliydi. Gerçekte onlar yalnızca ailenin içiyle ilişkin durumlarla ilgili olarak değil, aynı zamanda, zamanın geniş çaplı toplumsal havası olarak anlaşılmalıdır. Bütün bunların yararlı tartışması için Bernard Wishy'ye bakınız, *The Child and the Republic*.

5 H.W. Balkeley. *A Word to Parents*, Philadelphia: Presbyterian Board of Publication, 1858., s. 12.

(yetişkin) kişilik için korkunç sonuçlar yaratarak denetleme olanağının ötesinde hızla gelişecektir.

Bu uyarıların hepsi daha gerekli görünmekteydi, çünkü –birçok insanın düşündüğü gibi– anababa otoritesi durmadan azalmıştı. Ortalama evi betimlerken çocuk yetiştirme kitaplarının yazarları tekrar tekrar “bozukluk”, “itaatsizlik”, “ahlaksızlık” ve hepsinden öte “hoşgörü” (yani, çocuğun) kelimelerini kullanmışlardır. Aşağıdaki gibi cümleler tipik olmuştur:

Saygısız, adi bir ruhun yaygın olmaya başladığı dünyamızda genç insanlar arasında çok çirkin günahkarların olduğu itiraf edilmelidir... Bazı eski iyi insanlar bu konuda şakacı şikayetlerde bulunurlar... “Şimdi bizim gençlik günlerimizdeki kadar aile baskısı var”, “bu yalnızca el değiştirdi” derler⁶.

Geleneksel aile yapısındaki bu görünür değişimler başka boyutlara da sahip olmuştur. Böylece, birçok yazar, “çocuk merkezli” bir tür tutumun gelişmesine dikkat çekmiş ve buna hemen şiddetle karşı çıkmışlardır. Örneğin birçok anababa konuktan önce çocuklarına gösteriş yapma gerektiğini hisseder görünmüştür. Aynı şekilde birçok ailede gençlerle alay etmeye ve eğlenmeye rastlanmıştır. İlgi çok olmuştur⁷. Bu şekilde sık sık dikkat merkezi olan çocuklar kaçınılmaz olarak kibirli ve bencil olacaklardır. Başka kaygı uyandırıcı gelişim, çocukların toplumsal doyumu aile dışında, kendi yaşıt grupları arasında aramaya artan bir eğilim göstermeleriydi. “Annenin Kitabı” adlı eseri çeşitli basımlardan geçen Lydia Child, “Gençlik ve yaşlılığın çok fazla ayrı olduğu” temasına tekrar tekrar dönmüştür⁸. O ve pekçok çağdaşı “yeni âdet” olan yalnızca genç insanlar için parti vermeyi kınamışlar⁹ ve anababaların her zaman çocuklarının en yakın arkadaşları olmalarında ısrar etmişlerdir.

6 Warren Burton, *Helps to Education*, Boston: Crosby and Nichols, 1863, 38–39. Benzer gözlemler ülkeye gelen yabancı konukların yazılarında bulunabilir. Arthur W. Calhoun’a bakınız, *A Social History of the Amerikan Family*, New York: Barnes and Noble, 1945, 17–19. Bu anı literatürün geniş tartışması için Max Berger’e de bakınız. *The British Traveller in America*, New York: Colombia Univ. Press, 1943.

7 Bu konu için örneğin Lydia M. Child’a bakınız. *The Mother’s Book*, Boston: Carler, Hendee and Babcock, 1835, 94 and Burton, 74–75, 92.

8 Child, 95.

9 Child, 138, ayrıca *Mother’s Magazine*, 1, 42–45.

19. yüzyıl Amerikalılarının bizim şimdi ergenlik dediğimiz (onların döneminde basitçe “gençlik” olarak ifade edilen)¹⁰ döneme özel bir ilgi göstermedikleri düşünülürse, özel olarak o zamanki “gençlik” için ve onların özel sorunları konusunda yazılmış diğer bir kitaplar sınıfına dönmeliyiz. Bu kitapların genel özelliği adlarından bellidir: *Gençliğe Seslenme*; *Nasıl Adam Olunur?*; *Saygılı Kızlar İçin Yazılar*; *Genç Kıza Eşlik Etme*; *Eşikte*; *Genç Erkekler İçin Dersler*.

Bütün bu çalışmalardan, hemen hemen herkesin yaşamında kritik geçiş dönemi olarak oldukça açık bir “gençlik” duygusunun ortaya çıktığı söylenebilir. Herşeyden önce bu, insanların aşırı derecede duyarlı oldukları ve geniş ölçüde dış etkilere açık oldukları bir çağdır. Aşağıda Joel Hawes’in *Genç Erkeğe Dersler* (1892) kitabından bir alıntı:

en uygun olarak... oluşma, sabitleşme dönemi... Bu mevsimde, diğerlerinde olduğundan daha fazla karakter kalıcı şeklini ve rengini kazanır¹¹.

“Esnek”, “plastik”, “şekil verilebilen” gibi ifadeler gençlik tartışmalarında tekrar tekrar ortaya çıkar.

Bu açıklık özelliği nedeniyle, genç insanlar çok çeşitli “tehlike”lere yatkındır. Başlangıç olarak, erinliğe giren kızlar ve erkekler ani ve keskin “tutku” dalgaları yaşarlar. Oldukça duygusal olurlar; ruh halleri kestirilemez biçimde taşkınlıktan melankoliye dalgalanıp durur. *Genç Erkeğe Dersler* adlı kitabı türünün en tanınmış örnekleri arasında yer alan Henry Word Beecher şöyle demiştir:

Genç insan yaşamını ve kendini çok az tanır. Göğsünde çeşitli dürtüleri, ne için olduğunu zorlukla söyleyemediği şiddetli istekleri, tedirgin özlemleri, herşey keyifliyen sıkıntılı bir melankoliyi, herkes dengeliyken şiddetli neşelenmeyi hisseder¹².

Bu yazarlar, Viktorya geleneklerini koruyarak, erinlikteki fizyolojik değişimlerden ve özellikle yeni güçlü cinsel enerji ve eğilimden asla

10 “Ergenlik” sözcüğü 19. yy’da bilinmekteydi, ancak ona gençlik ve çocuk yetiştirme literatüründe birkaç kez rastladık.

11 Joel Hawes, *Lectures to Young Men*, Hartford, Connecticut: Cooke and Co., 1832, 35, ayrıca Child’a bakınız, 125.

12 Henry Word Beecher, *Lectures to Young Men*, Boston: J.P. Jewett and Co., 1844, 21. Beecher bunları yayınlamadan önce, Bostondaki bir grup genç dinleyiciye bu dersleri vermişti. Bu, bu türdeki birçok diğer çalışma için yapılmıştı. Gençliğin karışık özelliklerine benzer bir yorum için bkz. Henrietta Keddie, *Papers for Thoughtful Girls*, Boston: Crosby and Nichols, 1860, 1.

doğrudan söz etmemişlerdir. Bazen birisi “içsel devinimler” ve “büyük olasılıkla fiziksel türde”¹³ “gizli nedenler’e ilişkin bir izlenim yakalayabilir; fakat büyük ölçüde insanlar gençliği yukarıdaki terimleriyle, yeni geniş bir duygu temasıyla açıklamayı yeğlediler.

Kişiliğin içindeki bu yıkıcı değişikliklerin tamamlayıcısıymış gibi, dünya geniş ölçüde her çeşit davranış nedenlerinin “çekici, günaha teşvik edici öğeleriyle” doluydu. Beecher’ın dediği gibi,

Ergen her aşamasını ve herçeşit kombinasyonu bilerek, en geniş organını, yani aklını kullanan kadar, gençliğe özgü vahşi kıskırtıcı, baştan çıkarıcı duyguları hissetmiş, incelemiş ve pratik yapmıştır¹⁴.

Daha sonra burada genç insanın karşılaştığı sorunların toplumsal boyutu daha geniştir. Onu bekleyen dünya “ateşli, geçici, deneyimsiz ve mutluluğa susamıştır” ve genç,

“büyüleyici, ancak rezil olmaya ve perişanlığa götüren öldürücü yanlış yollara kapılmaya aşırı derecede eğilimlidir¹⁵.”

Yaşamın bu aşamasında içerde ve dışarda tehlikeler vardır. Buraya kadar ele alınan belgelerin çoğu 1825–1850 döneminden alınmıştır. Yıllar geçtikçe ve yüzyıl sonuna yaklaştıkça, betimlediğimiz gençlik tablosu bazı açılardan biraz süslenmiştir. Böylece, örneğin cinsel etken biraz dikkat çekmeye başlamıştır¹⁶. Ve bazı yazarlar, Amerikan genç insanında git-tikçe yaygın görünen bir çeşit amaçsızlığa ve kararsızlığa saplanmışlardır. 1881’de yayınlanan *Eşik*te adlı kitabında Theodora T. Munger şöyle demiştir:

Günümüzün genç insanı... insanlık ve dış başarı için gerekli olan kararlı ve kesin amaçlı bir yaşamla karşılaşmamaktadır... Onlara ayrılan yer için çağrı seslerini duymazlar, ancak olduğu gibi şuna ya da buna sürüklenirler¹⁷.

13 Isaac Taylor, *Home Education*, New York: D. Appleton and Co., 1838, 131.

14 Beecher, 21.

15 John M. Austin, *A Voice to Youth*, New York: J. Bolles, 1838, 1.

16 Bkz, Örneğin, Elizabeth Blackwell, *Counsel to Parents on the Moral Education of Their Children*, New York: Brentano’s Literary Emporium, 1879.

17 Theodora T. Munger, *On the Threshold*, Boston: Houghton Mifflin and Co., 1881, 5. Ayrıca bkz. William A. Mowry, *Talks with My Boys*, Boston: New England Pub. Comp., 1885, 30 and Philip S. Moxon, *The Aim of Life*, Boston: Roberts Brothers, 1894, 11–29.

Bundan başka yüzyılın sonlarına doğru birçok yazar, kent yaşamıyla doğrudan gençliği tehdit eden “tehlikeleri” ve “baştan çıkarıcıları” belirledi. Baştan beri açık olan şey şimdi daha da açıklığa kavuştu¹⁸. Genç için kent, bozucu etkilerin birincil kaynağı olarak büyük önem kazandı. Kentin düzensiz toplumsal ve ekonomik yaşamı, değişen nüfusu, cılgın ticari ruhu ve göz kamaştırıcı eğlenceleri tümüyle, yetişkinliğe doğru uygun bir gelişim göstermeye kesin şekilde karşıtı.

Bu arada, hemen hemen aynı zamanda formel ergenlik kavramı ilk genel ifadesini kazanmıştı. Bu gelişimin ilk içeriği G. Stanley Hall’dan esinlenen ve onun rehberlik ettiği yeni, sistematik “Çocuk İncelemeleri Hareketi” olmuştur. Doğal olarak Hall, Amerikan psikoloji tarihinin ilk döneminin temel kişilerindendir. Almanya’da uzun süren çalışmalarından sonra 1881’de John Hopkins’de profesör olmuştur ve altı yıl sonra Clark Üniversitesinin başkanlığını kabul etmiştir. Yaşamın geri kalan kısmında orada kalarak, çok geniş çaplı araştırmalara ve öğretim etkinliklerine başkanlık etmiştir:

Çocuk incelemeleri hareketinin amacı, insan gelişiminin hem genel hem de bilimsel anlayışının derinleştirilmesi için biraz çaba gösteren sıradan insanların sayısını arttırmaktır. Çeşitli yerel örgütlere bağlı anneler, çocuklarının davranışlarının ayrıntılı biçimde kaydedilmesi ve bu kayıtlara ilişkin düzenli tartışmalara katılmaları için cesaretlendirildiler. Onları, aynı zamanda, Stanley Hall’un kendi çalışmalarındaki ana temalara ve de ergenlik kuramıyla karşı karşıya kalmışlar ve bunları yansıtmışlardır.

Hall’un ergenlik görüşünün temelleri, psikolojideki ilk yazılarında görülmüştür: “Çocukların Ahlaki ve Dini Eğitimi” 1882’de *Princeton Review*’da yayınlanmıştır. Daha sonra olduğu gibi, bu makalede en önemli hareket noktası aşağıdaki özelliklerle nitelenen ciddi bunalm, “fırtına ve stres” görüşü idi:

“duygusal sarsılmazlık eksikliği, şiddet içtepileri, nedensiz davranış, coşku ve sempati eksikliği... Geçmiş benliğin dağılması ve yeni bir birey doğmakta. Herşey garip bir biçimde dış etkenlere açık, çözücü, plastik¹⁹.”

18 Bkz. Örneğin, George H. Hepworth, *Rocks and Shoals*, Boston: American Unitarian Association, 1870 and Mowry.

19 G. Stanley Hall, “The Moral and Religious Training of Children” in *Princeton Review* (Cenuary, 1882). pp. 26-48. Bu makale daha *Pedogogical Seminary* de, 1, s. 196-210 da biraz genişletilmiş olarak yayınlanmıştır.

Bu makalede yer alan öneriler Hall'un Clark Üniversitesi'ndeki öğrencileri tarafından daha sonra ayrıntılı biçimde genişletilmiştir. Ergenlik "bunalımı" nı çeşitli kişisel ve toplumsal olgularla, örneğin din değiştirme²⁰ ile, ergen suçluluğunun²¹ artmasıyla bağdaştırmak için çaba harcanmıştır. Hall, 1904'de yayınladığı *Ergenlik: Psikolojisi ve Fizyoloji, Antropoloji, Sosyoloji, Cinsellik, Suç ve Eğitimle İlişkileri* adlı ansiklopedik çalışmasıyla, bu alandaki etkinlikler dizisinin temel taşı sağlamıştır. Bu kitaptaki çeşitli görüşleri ve geniş veri sınıflamalarını burada özetlemek olanaksızdır; ancak en azından bazı temel konular seçilebilir. En başta, Hall'un düşüncesi önemli ölçüde Darwinizm'den etkilenmiştir ve önerdiği psikoloji açıkça evrimsel ya da "genetik" bir modele bağlıdır. Hall, insan bilincinin gelişimindeki çeşitli evrelerin kendine özgü sırasıyla yeniden keşfedildiği ve anlaşıldığı bir çeşit "zihin arkeolojisi" ileri sürmüştür²². Burada temel bağlantı, her bireyin bir bütün olarak ırkının evrimindeki temel evreleri "boydan boya yaşadığını" öne süren ve "özünü yineleme" (recapitulation) olarak bilinen kuram olmuştur. Bu şemada ergenlik, insanın gelişimsel sıramalarının en yenisini temsil ettiği (ve "özünü yinelediği") için özel bir önem kazanmıştır. Hall, ergenin, gelişimin gerçek büyük olanaklarını açığa çıkardığına ve "uygarlığın şimdi bulunduğu noktanın ötesine taşıdığına" inanmıştır²³. Bununla birlikte, çeşitli çelişkileri ve "karşıt içtepileri" kuşatmak açısından kolay bir durum değildir bu. Hall'un bu bağlamda birleştirdiği içtepeler arasında aşırı hareketlilik ve bitkinlik, mutluluk ve depresyon, kendini önemseme aşılama, bencillik ve diğergamlık; topluluğu sevme ve çekingenlik, duyarlılık ve zalimlik, köktencilik ve tutuculuk vardı. Kendini bu kadar değişim ve çelişkinin ortasında bulan ergen kısa ya da uzun bir süre "fırtına ve stres"i yaşamaya zorunluydu.

Hall'un ergenlik çalışmaları hızla çeşitli yönlerde dikkate değer bir etki uyandırdı. Bu etki, psikolojideki genel kitaplarda²⁴, eğitim çalışma-

20 Bkz. E.D. Starbuck, *The Psychology of Religion*, New York: D. Appleton and Co., 1899; ve aynı yazarın *American Journal of Psychology*, 8, 268-308 deki "A study of Conversion" makalesi.

21 Bkz. Edgar J. Swift, "Some Criminal Tendencies of Boyhood: A Study in Adolescence" in *Pedagogical Seminary*, 7.

22 Bkz. G. Stanley Hall, *Adolescence*, New York: D. Appleton and Co., 1904, Vol. 2, 61-69.

23 Hall'un kuramlarının örneğine bkz., G.E. Patridge, *The Genetic Philosophy of Education*, Boston: Sturgis and Walton Co., 1912, 31.

24 Örneğin, James R. Angell, *Psychology*, New York: H. Holt. and Co., 1904, Özellikle bkz. s. 958.

larında²⁵ çocuk yetiştirme konusundaki yeni literatürde²⁶ ve çocuk işçiliği, din eğitimi²⁷, mesleki rehberlik ve bunun gibi çeşitli kitaplarda açıktı. Eleştirel yorumlar bile, ergenlik düşüncesinin halkın zihninde tuttuğu yerin genişliğini göstermiştir; “bugün özel bir ergenlik kültürünün zulmü altındayız” biçiminde yakınmalarda bulunanlar olmuştu²⁸.

Bununla birlikte, Hall’un ünü oldukça kısa sürmüştür. Onun ergenlik kuramları başından itibaren en azından bazı eleştirilere uğramıştır. E.L. Thorndike (Amerikan psikoloji tarihinde önemli bir yeri vardır), Charles H. Judd ve Irving King gibi yazarlar onu çeşitli abartmalarla²⁹ suçlamışlardır. 1925’den sonra çalışmaları hızla sönmeye başladı. Çoğu bilim adamı, gelişimin herhangi bir türde bir dizi “evreler” şeklinde görülmesinin akla yakın olmadığını hissetmişlerdi. Margaret Mead Samoa çocuklarıyla ilgili ünlü çalışmasında ergenlik “fırtına ve stres”inin bazı kültürel belirleyicilerin işlevi olduğunu göstermeye çalışmıştı³⁰. Buna karşılık Hall modası geçmiş, tamamen fizyolojik yönelimli bir akımın temsilcisi olarak görülmüştü³¹. Bundan da öte, onun konusuna çışkulu, neredeyse misyonerce yaklaşımı, süslü yazısı, uzun vadeli ırk geliştirme amaçları, bunların hepsi daha sonraki psikolog kuşaklarına yersiz, hatta kötü görünmüştür.

Böylece G. Stanley Hall, tamamen reddedilmediyse de, büyük ölçüde unutulmuştur. Yine de izinin hâlâ sürdüğünü düşünüyoruz. Hall’a

25 Bkz. George H. Betts, *The Mind and Its Education*, New York: Appleton and Co., 1906.

26 Bkz. William McKeever, *Training the Boy*, New York: McMillian Co., 1913 and *Training the Girl*, New York: McMillian Co., 1914, ayrıca W.B. Forbush and Catherine M. Burrell, *The Mother’s Book*, New York: The Univ. Society, Inc., 1919.

27 Bkz. George B. Mongold, *Child Problems*, New York: McMillian Co., 1910; George A. Cöe, *Education in Religion and Morals*, New York: F.H. Revell Co., 1904; Meyer Bloomfield, *The Vocational Guidance of Youth*, Boston: Houghton Mifflin Co., 1911.

28 Frank O. Beck, *Marching Monkard*, New York: Eaton and Mains, 1913, 38.

29 Bkz. E.L. Thorndike, *Notes on Child Study*, in Columbia Univ. Contributions to Philosophy, Psychology and Education, 8:3-4,5,143 ayrıca Thorndike’in makalesi. “Magnitude and Rate of Alleged Changes at Adolescence” in *Educational Review*, 54, 140-147. Ayrıca Bkz. Charles H. Judd, *The Psychology of High School Subjects*, Boston: Grim and Co., 1915; and Irving King, *The Psychology of High School Development*; Chicago: Univ. of Chicago Press, 1903, 222.

30 Margaret Mead, *Coming of Age*, in Samoa, New York: W. Morrow and Co., 1928.

31 Bu noktada Hall biraz yanlış yorumlanmıştır. Ergenliğin kritik değişikliklerinin içten yol aldığı kabul ettiği doğrudur, ancak ergen sıkıntısının önemle belirttiğini hissederek çevremizdeki çeşitli etkenleri analiz etmeye büyük çaba harcamıştır. Bkz. Hall, *Adolescence*, Vol. 1, XV, 321, 348; 376; Vol. 2, 59-60.

yöneltilen eleştiriler gelişimi “evreler” doğrultusunda dikkate almanın geçerliliğini reddetmiştir; ancak biz hâlâ ergenliği tamamen o terimler çerçevesinde görüyoruz. Gerçekte “özel ergenlik kültürü” artık gücünü kaybetmiş görünmektedir. Üstelik bunu bizim zihnimize yerleştiren Hall’ dan başkası değildi.

Hall’un düşüncesindeki yenilik ögesini olduğundan büyük görmek kolay olacaktır. Hall’un betimlediği ergenlik türünü onun zamanından önce yaygın olan bazı görüşlerle karşılaştırsak, önemli ölçüde bir süreksizlik buluruz³². Onun başarısı gençliğe ilişkin popüler inançların bazı yönlerini yeniden şekillendirmekle, bunları bilimdeki en heyecanlı yeni fikirlerden bazılarıyla birleştirmeye (yani evrim), geniş kapsamlı veri toplamaya ve bir bütünü inandırıcı ve anlamlı bir biçimde sunmaya dayanmaktadır.

Ergenlik kavramının gelişimine ilişkin bazı sorular hâlâ vardır. Amerikan toplumundaki hangi daha geniş çaplı gelişmeler bu kavramı düşündürmüştür? Kavram hangi popüler tutumlara, gereksinimlere ya da kaygılara hizmet etmiştir? Sonuçta, bazılarını kolayca psikoloji ve sosyoloji alanındaki ergenliğe ilişkin çağdaş düşünceden aldığımız aşağıdaki deneme türünden düşünceleri sunuyoruz³³.

Hareket noktası olarak, Birleşik Devletlerin tarım toplumundan, kent ve sanayi toplumuna uzun süreli dönüşümünü öneriyoruz, doğal ki son 150 yılda tarihimize temel olan bu değişim, Amerikan aile yapısında derin etkiler yapmıştır. Birçok çiftçi ailenin yüksek düzeyde bir içsel birlik oluşturmakla karakterize olduğunu dikkate almak gerekir. Çocuklar ve yetişkinler aynı görevleri, aynı eğlenceleri, aynı arkadaşları, aynı beklentileri paylaşırlar. Kuşaklar arasında bir süreklilik vardır. Çocuk kendiliğinden çocuk olarak değil, ancak potansiyel bir çiftçi olarak görünür; dolayısıyla babasının minyatür bir modelidir. Bunun ondokuzuncu yüzyıldan önce ülkenin hemen hemen bütün ailelerindeki yaygın durum olduğunu ileri süreceğiz.

Ancak Amerikalılar kentlere göç etmeye başlayınca bütün bunlar değişti. Örneğin kent çocukları genellikle tüm aile içinde önemli bir eko-

32 A.g.e., 5-8.

33 Görüşleri birkaç farklı kaynaktan birleştirmeye çalıştık, bunlardan başlıcaları: Kenneth Keniston, “Social Change and Youth in America”, *Daedalus* (Winter, 1962), 145-171; Erik H. Erikson, “Youth: Fidelity and Diversity”, *Daedalus* (Winter, 1962), pp. 5-27; Ruth Benedict, “Continuities and Discontinuities in Cultural Conditioning.” in *Psychiatry*, 1, 161-167; Kinsley Davis, “The Sociology of Parent-Youth Conflict,” *American Sociological Review*, 5, 523-535.

nomik işleve sahip değildir (ya da alternatif olarak-fabrikaya el işçisi olarak girmiş fakir çocukların durumundaki gibi- onların işleri anababalarınınkinden oldukça farklıdır). Bundan da öte, onlar diğer ailelerle yakın olmaya itilmiştir ve kendi yaşlılarıyla çeşitli temaslar kurma fırsatına sahiptirler. Böylelikle, kent yerleşiminde önemli bir “yaş grupları arası kopukluk” gelişir³⁴. Çocuklar ve yetişkinler kırsal çevrede hiç olmayan bir biçimde birbirlerinden ayrılmışlardır.

İkinci oluşum ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısında bazı Amerikan ailelerinde kendini göstererek başlamıştır ve belki de makalemizin bu bölümünde sunulan materyali açıklamaya yardımcı olabilecektir. Çocukluk şimdi-yani yeni, tipik kent aile yapısıyla- “keşfedilmiştir”; çocukları minyatür yetişkinler olarak görmek artık uygun değildir. Ayrıca şimdi “çocuk-merkezli” ailelerin olması da olanaklıdır. Gencin davranışı giderek artan bir biçimde garip ve aynı zamanda yaşamın belli bir zamanına uygun görülmektedir. Bu davranış için yeni bir hoşgörü geliştirmekte ve anababa otoritesi zayıflar görünmektedir³⁵. Son olarak, çocuk yetiştirme literatürü için açık seçik bir yer vardır.

Bu tür keskin süreksizlikleri olan birçok kültür, çocukluktan yetişkinliğe geçmede çeşitli aşamaları belirleyen bir “yaş dereceleme” sitesine sahiptir³⁶. Birçok durumda bu değişimi dramatize etmek için geçiş törenleri düzenlenir. Ancak bizim toplumumuz bu törenlerden yoksundur; kilise üyesi olmak ve okul bitirmek için düzenlenen törenler bir zamanlar sahip oldukları önemi yitirmektedir. Kenneth Keniston’un ileri sürdüğü gibi bunlar “gençlik kültürü’nün içinde gelişebildiği kurumlardır. “Gençlik kültürü” biraz dikkatsizce kurumsallaşmış ergenlik olarak tanımlanabilir. Doğal olarak bu, yaklaşık aynı yaştaki geniş bir grup genç insanın özel nitelikli yaşam biçimlerine dayanmaktadır. Gençlik kültürü formel bir yaş dereceleme ya da alıştırma töreninin basit vekilinden daha fazla bir şeydir. Keniston’a göre, bu,

“tam anlamıyla geçişle ilgili değildir... daha çok bir bekleme dönemi gibidir... birinin yolculuğun bir sonraki eziyetli evresi için güç toplayabildiği geçici bir moladır”.

34 Bu cümle Kenneth Keniston’undur. Yukarıda belirtilen makalesine bkz.

35 Bu yalnızca bir görünüm sorunu olabilir. Gerçek oldukça farklı olmuş olabilir. Gerçekten anababa otoritesi 19. yüzyılda 18. yüzyılda olduğundan daha güçlüdür. Ancak şimdi çocukların daha görünür olması ve kendi özellikleriyle onlara yaklaşılması gerçeği birçok gözlemci tarafından bozulma semptomu ve aile bağlarının zayıflaması olarak yorumlanmıştır.

36 Ruth Benedict, “Continuities and Discontinuities in Cultural Conditioning,” *Psychiatry*, 1, 165.

Gençlik kültürünün yapısı “her zaman ya da açıkça yetişkinlere karşı değildir, ama kavgacı bir biçimde “yetişkin – olmayan’dır³⁷.” Birçok açıdan yetişkinlik bir çocuğun yaşamıyla karşılaştırıldığında daha yasaklayıcı görünmektedir ve gençlik kültürü bu boşluğu birleştirmede bazı gönülsüzlükleri yansıtır.

Bu noktada pek çok ondokuzuncu yüzyıl Amerikalısının akran grubu ilişkilerinin gelişimine ilişkin derin ilgilerini anımsamak uygun olacaktır. Bu insanların bir gençlik kültürünün temel başlangıçlarına tanık olduklarını ileri sürüyoruz. Doğal olarak, o zamanlar günümüzün modern gençlik kültüründeki bunca önemli yapılar yoktu (örn. “rock’ın roll”, “ergen magazinleri”, özel giyim türleri ve benzerleri). Ama “kendisi gibileriyle birlikte ve onlar için olmayı istemek” olgusu anlamlıydı³⁸. 1900’lerden itibaren durum daha açık hale geldi. “Çeteler”, gençlik suçluluğu, meslek rehberliği üzerindeki çok ve çeşitli yazıların hepsi bir gençlik kültürünün özel karakteristikleri karşısındaki bazı duyguları dile getirmektedir.

Keniston, ikinci türdeki süreksizliğin –belirli kuşaklar arasında olan– gençlik kültürünün oluşumunda önemli olduğunu ileri sürer. Bununla bireysel aile içindeki anababa ile çocuklar arasındaki açık ayrılmayı kastetmektedir. Böyle durumlarda, anababanın durumu çocukların amaçlayabileceği uygun bir hedef önermez. Aile içi çatışmalar kronikleşme eğilimindedir ve ergen bir kimlik oluşturmada yalnızdır. Bu yapı yüksek toplumsal değişme gösteren, mesleklerin, ahlak kurallarının ve yaşam tarzlarının çok çeşitli olduğu toplumların özelliğidir. Genç insan böyle şaşırtıcı bir dizi seçeneklerce çekilir ve geçici olsa bile açık seçik bir kimliği önceden hazırlayan gençlik kültürünün bir parçası olur.

Bütün bunlar 19. yy Amerikasını, özellikle kentlerdeki yeni yaşamı oldukça iyi tanımlamaktadır. Toplumsal ve ekonomik değişim her yerde açık hale geldi; hırs arttı; şaşırtıcı çeşitlilikte insanlar, ideolojiler, uğraşlar ortaya çıktı. Kuşaklar arasındaki kopukluk kabul edildi; gerçekten bu ulusal mitolojinin bir parçası oldu. Göçebe aileler bu noktada özellikle dramatik bir durum ortaya koydular; bunun gibi, eğitimsiz anababaların çocukları okula gitme şansına sahip oldu. Böylece, bir kez daha, gençlik kültürü oluştu.

Ergenlik kavramının gelişimi bu uzun ve biraz dolambaçlı sürecin son aşaması oldu. Bu, gözlenen bir “olgu’y’a gençlik kültürü ve çoğu

37 Keniston, 161.

38 William B. Forbush. *The Boy Problem*: Chicago: The Pilgram Press, 1901, 20.

gencin sıkıntı içinde görüldüğü (en azından büyüklerine sıkıcı şekilde davrandıkları) olgusuna bir tepkiydi. Amerikalıların bu genç insanların sorunlarına ve onlar tarafından yaratılan sorunları anlama araçlarına gereksinimleri vardı. Biz bu sorunları, 19. yüzyılın büyük bölümündeki böyle bir anlayışa doğru el yordamıyla göstermeye çalıştık. Ve esas olarak, G. Stanley Hall'un çalışmalara, bu çabaların bir tür tepe noktası, yani modern tarihteki ilk geniş kapsamlı ergenlik kuramı üzerinde odaklaştık.

